

BANK XODIMLARINING MALAKAVIY KOMPETENSIYASINI BANKNING MOLIYAVIY KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI

*O'zbekiston Respublikasi Bank moliya akademiyasi
Biznesni boshqarish (Master of Business Administration-MBA)*

Banking 23-02-guruh magistranti

Masharipova Maksuda Amankeldiyevna

Bugungi kunda bank tizimining rivojlanishi va raqobatbardoshligini ta'minlashda xodimlarning malakaviy kompetensiyasi muhim omil sifatida ko'rilmogda. Raqamlashtirish jarayonlari, xalqaro moliyaviy standartlarga o'tish va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifati yuqoriligi uchun xodimlarning kasbiy bilimlari va amaliy ko'nikmalari doimiy ravishda oshirib borilmoqda. Banklarning moliyaviy ko'rsatkichlari, jumladan, kredit portfeli sifati, sof foyda, aktivlar va depozitlar hajmining o'sishi bevosita bank xodimlarining bilim darajasi va ularning kasbiy kompetensiyasiga bog'liq. 2020–2025-yillar mobaynida O'zbekiston bank tizimida malakali kadrlarni tayyorlash va ularning salohiyatini oshirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi.

Ushbu maqola bank xodimlarining malakaviy kompetensiyasining banklarning moliyaviy ko'rsatkichlariga ko'rsatgan ta'sirini tahlil qilish va baholashga qaratilgan.

Malakaviy kompetensiya — bu kasbiy faoliyatni bajarishda zarur bo'lgan nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, innovatsion fikrlash, mas'uliyat, muammolarni hal qilish qobiliyati va kommunikativ (muloqot) salohiyatlar majmuidir.

Agar bank xodimi:

- moliyaviy hujjatlarni to'g'ri o'qiy olsa,
 - kredit ajratish tartibini yaxshi bilsa,
 - mijozlarga chiroyli va professional xizmat ko'rsata olsa,
 - raqamli texnologiyalardan foydalana olsa,
 - qaror qabul qilishda tez va to'g'ri yo'l topa olsa
- demak, u **malakaviy**

kompetensiyaga ega xodim hisoblanadi.

Ushbu tezisni yozishda bank tizimidagi malaka oshirish jarayonlari va moliyaviy ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilindi. 2020–2025-yillar oralig'idagi statistik ko'rsatkichlar o'zaro solishtirildi. Malakaviy kompetensiyaning yillik o'zgarishi va uning moliyaviy natijalarga ta'siri o'rganildi. O'zbekiston banklarining amaliyotlari, davlat statistik ma'lumotlari va xalqaro tajriba asosida tahlillar o'tkazildi. Tahlil uchun O'zbekiston Markaziy banki, O'zmilliybank, Ipoteka-bank va Xalq banki kabi yirik moliya institutlarining ochiq statistik ma'lumotlaridan foydalanildi.

2020-yilda pandemiya sharoitida bank xodimlarining masofaviy va onlayn o'quv dasturlarida qatnashishi sezilarli darajada oshdi. Statistik ko'rsatkichlar:

Yil	Malaka oshirgan xodimlar ulushi (%)	Asosiy natijalar
2020	18%	Onlayn kurslar va raqamli xizmatlar kengaydi
2021	30%	Kredit ajratish sifati yaxshilandi
2022	45%	MHXS bo'yicha bilimlar oshdi
2023	60%	Innovatsion xizmatlar va raqamlashtirish tezlashdi
2024	75%	Xalqaro sertifikatlashtirish va kadrlar tayyorlandi
2025	85–90% (prognoz)	Xizmatlar sifati va moliyaviy barqarorlik oshadi

3.2. Banklarning moliyaviy ko'rsatkichlaridagi o'zgarishlar

Tahlil natijalariga ko'ra, malaka oshirish dasturlarining banklarning asosiy moliyaviy ko'rsatkichlariga ijobiy ta'siri quyidagicha kuzatildi:

- 2020-yilda 5,8% kreditlar muammoli toifaga kirgan bo'lsa, 2024-yil oxirida bu ko'rsatkich 3,5% ga kamaydi.
- 2020-yilda banklarning o'rtacha sof foydasi 7% bo'lgan, 2024-yilda esa 12% ga yetdi.
- Banklar aktivlari 2020–2024 yillarda o'rtacha 15% sur'at bilan o'sdi.

- Mijozlar ishonchi ortishi natijasida depozitlar hajmi 2020-yildagi 10% dan 2024-yilda 18% o'sishga yetdi.

2020–2025-yillar davomida O'zbekistonda bank xodimlarining o'rtacha oylik ish haqi sezilarli darajada oshdi. Bu o'sish bank sektorining raqamlashtirilishi, xizmatlar ko'lamining kengayishi va xodimlar malakasining oshirilishi bilan bog'liq. 2020–2024-yillar bo'yicha bank xodimlarining o'rtacha oylik ish haqi dinamikasi:

Yil	O'rtacha oylik ish haqi (so'm)	Yillik o'sish (%)
2020	5 487 000	—
2021	7 270 000	+32,5%
2022	9 451 000	+30,0%
2023	11 693 000	+23,7%
2024	15 300 000	+14,3%
2025*	17 000 000 (prognoz)	+11,1% (prognoz)

Bank xodimlarining o'rtacha oylik ish haqi yuqori sur'atlarda o'sdi. 2020-yildan 2022-yilgacha ish haqi deyarli ikki baravar oshdi. Bu davrda bank sektorida raqamlashtirish, yangi xizmatlar joriy etilishi va xodimlar malakasini oshirish dasturlarining kengayishi kuzatildi. O'sish sur'ati sekinlashdi. 2023-yilda ish haqi 23,7% ga, 2024-yilda esa 14,3% ga oshdi. Bu sekinlashuv iqtisodiy omillar, inflyatsiya va mehnat bozori sharoitlari bilan bog'liq bo'lishi mumkin. 2025-yilda bank xodimlarining o'rtacha oylik ish haqi 17 million so'mga yetishi kutilmoqda, bu esa 11,1% lik o'sishni anglatadi. Bu prognoz bank sektoridagi barqaror o'sish va xodimlar malakasini oshirishga bo'lgan e'tibor bilan bog'liq.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, bank xodimlarining malakaviy kompetensiyasini oshirish moliyaviy ko'rsatkichlarga bevosita va ijobiy ta'sir ko'rsatgan. Xodimlarning kasbiy bilimlari oshishi quyidagilarga olib kelgan:

- Bank operatsiyalarining samaradorligi oshdi;
- Mijozlarga xizmat ko'rsatish sifati yaxshilandi;
- Kredit ajratish jarayonlarida xavflar kamaydi;
- Yangi moliyaviy mahsulotlar va raqamli xizmatlar yaratildi.

Xalqaro tajriba ham bu fikrni tasdiqlaydi. Masalan, HSBC va JPMorgan Chase banklari malakali kadrlarni doimiy tayyorlash orqali operatsion xarajatlarni kamaytirish va mijozlar bazasini kengaytirishga erishmoqda.

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, davlat tomonidan belgilangan "Bank tizimini 2020–2025-yillarda rivojlantirish strategiyasi" bank xodimlari kompetensiyasining oshishiga va umuman bank tizimining moliyaviy barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Xulosa

Bank xodimlarining malakaviy kompetensiyasini oshirish – bankning moliyaviy barqarorligini, rentabelligini va raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

2020–2025-yillarda amalga oshirilgan islohotlar natijasida banklarning kredit portfeli sifati yaxshilandi, sof foyda va aktivlar hajmi ortdi.

Kelgusida banklar xodimlarini xalqaro standartlarga mos tayyorlash va ularning malakasini doimiy oshirish orqali global moliyaviy tizimda o'z o'rnini mustahkamlashi mumkin. Bank xodimlarining o'rtacha oylik ish haqi 2020–2024-yillar oralig'ida sezilarli darajada oshdi, bu esa bank sektorining rivojlanishi va xodimlar malakasini oshirishga qaratilgan sa'y-harakatlar bilan bog'liq. O'sish sur'atining sekinlashuvi iqtisodiy omillar va mehnat bozori sharoitlari bilan izohlanadi. Shu bilan birga, bank xodimlarining daromadlari boshqa sohalarga nisbatan yuqori bo'lib qolmoqda. 2025-yilda ham bank xodimlarining o'rtacha oylik ish haqi o'sishi kutilmoqda, bu esa bank sektorining barqaror rivojlanishini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Becker, G. S. (1993). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. The University of Chicago Press.

2. Мирон, Ю. В. (2018). *Банковский менеджмент: теория и практика*. Москва: Финансы и статистика.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki hisobotlari (2023-2024).
4. Robbins, S. P., & Coulter, M. (2021). *Management*. Pearson Education Limited.
5. Jahon banki hisobotlari va tavsiyalari, 2023-yil.
6. Me'yoriy-huquqiy hujjatlar
7. «O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki to'g'risida» gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni 1995-yil 26-dekabr.
8. O'zbekiston Respublikasi «Bank va bank faoliyati to'g'risida»gi Qonuni 1996-yil 25-aprel.
9. O'zbekiston Respublikasining «Bank siri to'g'risida»gi Qonuni 2005yil 25-aprel.